

Оригинални научни рад

Марко М. МИЛОВИЋ*

Правни факултет Универзитета Мегатренд у Београду

ЗАНЕМАРИВАЊЕ ЋИРИЛИЦЕ И ЊЕН ДАЉИ О(П)СТАНАК

Апстракт: Питање употребе ћириличног писма у Републици Србији, а делимично и у суседним државама је тема која је скоро увек актуелна, али само у виду академских расправа, полемика и појединачних мишљења, без неких конкретних мера и позитивних ефеката који би из свега тога произашли. У раду је указано на вишедеценијско занемаривање ћирилице како у свакодневној употреби, тако и у раду државних органа. Дат је посебан осврт на постепено нестајање ћириличног писма које се дешава пред нашим очима и у којем и ми не(свесно) својом пасивношћу учествујемо.

Кључне речи: ћирилично писмо, српски језик, српски народ, државни органи.

Већ дуже времена сведоци смо да се значају језика и писма не придаје одговарајућа пажња. Шта више, често ове важне категорије остају на маргини. Законодавац с једне стране, настоји да са доношењем одговарајућих савремених закона иде у корак с временом у којем живимо, а и уједно да у што већој мери ускладимо се са законима Европске Уније. С друге стране, државни органи, пре свега судови, општине и друге институције, тежиште углавном стављају на доношење и примену одговарајућих аката, одлука и сл. остављајући некако по страни употребу српског језика и ћириличног писма. Свакако да делатности које су у надлежности законодавца, као и судови, општина и других државних институција су нужне и потребне, али при томе се не би смело занемарити ни српски језик и ћирилично писмо, нити томе придавати нижеразредни значај, или још горе, уопште се не обазирати. Два су за то кључна разлога! Прво, јер смо држава и народ са дугом културно-историјском, а донекле и са правном традицијом, за разлику од многих других народа, и то не само са ових простора.¹

* Доцент, mmilovic@megatrend.edu.rs

1 Када кажемо донекле, мислимо на правну традицију која је постојала још од средњег века, па је била прекинута због владавине турске империје, да би после полумиленијумског вакуума наставила поново да се развија почетком 19. века – напомена М. М.

Треба се само присетити Законоправила, Светосавског номонкамона или Крмчије из 1220. године, које поред свог црквеног и књижевног карактера имало и правни значај. Такође треба поменути и Хилендарски и Студенички типик, Законик Цара Душана као део наше баштине и наслеђа. Наведена дела, као и друга доцније створена, почев од Првог српског устанка па на даље, била су вишеструко значајна за српски народ и која су (треба ли посебно нагласити?) била написана на српском језику и искључиво ћириличним писмом. Други разлог је тај што је управо језик главно средство за разумевање закона. „Ако законодавац жели да буде разумљив народу, ваља да се служи његовијем језиком”²

Језик и писмо за сваки народ је од огромне важности. Један смо од ретких народа који се може похвалити да има већ вековима свој аутентични језик и писмо. Тим пре је наша морална обавеза већа да их користимо и очувамо. Занемаривање и нестајање сопственог (српског) језика и ћириличног писма представља увод у нестајање нас као народа. Због тога треба да нам је увек пред очима (а и на памети!) речи и завештање које је Св. Симеон упутио своме сину Св. Сави: „Боље ти је изгубити и највећи и најтврђи град своје земље него најмању и најнезнатију реч свога језика. Знај, да те је непријатељ онолико освојио и покорио колико ти је ријечи потрао и својих потурио”.³ У том завештању је речено и следеће: „Два народа, мило моје, могу се бити и могу мирити. Два језика никада се помирити не могу. Два народа могу живјети у највећем миру и љубави али њихови језици могу само ратовати. Кад год се два језика сусретну и измијешају, они су како двије војске у бици на живот и смрт. Док се год у тој бици чује и један други језик, борба је равноправна, кад почиње да се боље и више чује један од њих, тај ће превладати. Најпослије се чује само један. Битка је завршена. Нестао је један језик, нестао је један народ.”

Све ово што је рекао Стефан Немања за језик, вреди и за писмо. У потпуности! Оба писма тешко могу коегзистирати заједно, и на крају те борбе остаје само једно писмо, а друго нестаје, постепено, али сигурно. Ово се управо најбоље види на примеру наше земље, где латинично писмо је готово освојило све што било могуће, а на уштрб ћирилице!

Дакле, упоредо са потискивањем језика имамо у још већој мери изражено потискивање ћириличног писма и тај „тренд” на овим просторима перманентно траје већ неколико деценија. Прво је ћирилица почела постепено

2 Богишић Валтазар, Општи имовински законик за Књажевину Црну Гору и изабрана дјела, Подгорица-Београд, 1998: 395. Исти аутор указујући на важност језика истиче да одређени закони кад их народ не би могао разумети били велика несрећа, те у том случају би било боље да „земља остане још двјеста година без икаква систематскога законика”.

3 Завјештање Стефана Немање, Завјештање језика. Речи Стефана Немање, оца Симеона изговорене на самртној постељи, које је записао његов најмлађи син Растко-Свети Сава

да нестаје са територија тадашњих република Хрватске и Босне и Херцеговине, а потом је тај исти процес настављен и у Црној Гори где је нарочито је био изражен од почетка 21. века, док је у Србији био присутан у нешто мањој мери. На жалост није дуго времена требало да прође да ћирилица, која је колико толико била присутна у већем делу бивше Југославије, буде потпуно потиснута. Након њеног распада, ћирилично писмо је фактички укинута у новоствореним државама Хрватској, Босни и Херцеговини, а касније и у Црној Гори, и на тим просторима се тада једино задржала и опстајала у појединим званичним документима, појединим штампаним издањима, као и издањима Српске православне цркве.

У Србији је тај тренд потискивања ћириличног писма ишао спорије, јер је свест српског народа као већинског, о ћирилици, била још увек снажна. Но и та свест је почела полако да се губи, нарочито код млађих генерација које су долазиле. Тако смо крајем осамдесетих и почетком деведесетих година имали све мање и мање у употреби ћирилично писмо у разним видовима. Чак је и државни дневник тадашње Радио телевизије Београд, имао равноправно заступљен однос према оба писма. Шта више, неке емисије и игране серије са ове радиотелевизије су биле искључиво на латиници.⁴ Ништа боља ситуација није била ни у другим електронским и писаним медијима, како државним тако и приватним.

У време националног буђења Срба деведесетих година прошлог века ћирилица је почела поново да добија своје место које јој је и вековима припадало, али то освешћење и национално отрежњење је трајало на жалост свега неколико година. Данас, имамо сличну ситуацију као и пре тридесетак година. Довољно је само летимично погледати дневне и периодичне новине, часописе, ревије и сл. и видети колико је латинично писмо постало доминатно.

Таква ситуација је и са електронским медијима. Међутим ту се доминација латиничног писма не зауставља него је налазимо и код појединих државних установа, предузећа итд. Ни државне институције у Србији од овакве праксе нису имуне, иако се углавном у званичној комуникацији обраћају на ћириличном писму. У Републици Српској је слична ситуација, с тим што се настоји да се ћирилица очува у мери колико је могуће, док је латиница више присутна у званичној комуникацији на нивоу државе Босне и Херцеговине, а што је на жалост резултат и деловања међународне заједнице.

Стиче се утисак да ћирилица своје истакнуто место које јој иначе вековима припадало, добија у време ратних дешавања, као и непосредно пре њих (подразумева се на просторима где живи српски народ). Са престанком ратних збивања и враћања у нормалан, свакодневан ток живота, ћирилица некако поново почиње да губи снагу. Свакако да би било сумануто прижељкивати нове ратне вихоре да би смо вратили ћирилицу из неке врсте

4 Ова констатација важи и за тадашње покрајинске радио-телевизије Нови Сад и Приштину – напомена М. М.

не(свесног) заборава. Стога време националног заноса, одбране земље и уопште осећај угрожености српског народа не сме да буде разлог или повод да се тада сетимо да користимо ћирилицу. То се мора чинити свуда и на сваком месту, где год је то могуће и изводљиво.

Пролазећи градовима Србије па и Републике Српске, готово да се не може наћи предузећа (нарочито приватна) или угоститељски објекти са истакнутим ћириличним натписом. То се нарочито односи на кафиће и диско-теке где се махом окупљају млади људи. Шта више, поред тога што су исписани латиничним писмом, често су ти натписи, а нарочито сами називи тих објеката исписани страним језиком, углавном енглеским. То између осталог указује и да млађа популација радије користи латиницу, као своје писмо јер се она користи у претежном делу света. Осим тога, употреба интернета, мобилних телефона и других видова комуникација се обавља искључиво на латиничном писму. Телевизија, такође претежно емитује програме који су праћени латиничним „тиловима“. Другим речима, ово су управо разлози за некорисћење односно занемаривање ћирилице, при чему ће многи навести и друге разлоге. нпр. највећи део света и Европе пише латиницу, ћирилица је писмо из ранијих времена, зашто ми Срби да будемо „мимо света“, писање латиницом нас чини савременијим и ближим Европској унији итд.

Можемо говорити о својеврсном парадоксу, тамо где је српски народ угроженији, тамо је присуство ћирилице веће. У срединама где живи српски народ у којима је било ратних сукоба или који се граниче (по било ком основу) са просторима где живе други народи са којима смо имали ратне и друге размирице, ћирилица је доминатнија. То можемо да видимо на примерима Источног Сарајева или Северне Митровице. Случајни пролазник који би се кретао овим градовима видео би мноштво ћириличних натписа истакнутих на таблама радњи, ресторана, а о званичним институцијама да не говоримо. Нарочито би приметио разлику када би долазио из тзв. централног Сарајева (које припада Федерацији Босне и Херцеговине) у којем ћирилице одавно нема у Источно Сарајево (које припада Републици Српској). Исти случај је и када се прелази из јужне Косовске Митровице у северну Косовску Митровицу.

Као што смо указали, на просторима бивше Југославије, а нарочито тамо где више не живи српски народ, ћирилица постоји, ако се тако може рећи, само на таблама, оградама или зидовима) објеката Српске православне цркве на којима су написане основне информације, коме је та црква посвећена, којем светитељу, или када је саграђена. Нигде друго трагова ћирилице више нема. Излишно је помињати гробље, где су по некој устаљеној „обичајној“ традицији углавном на споменицима исклесана ћирилична слова преминулих лица. Произилази да су гробља једина места где ћирилица не губи битку (још увек) са новим временима и изазовима. Ово звучи јако тужно, па и срамно, да наше писмо се држи једино сигурно на гробним споменицима.

Са друге стране, тамо где би ћирилица требала да буде доминантна, или боље рећи неприкосновена тамо је такорећи скоро и нема. Дакле, у срединама где нема бојазни или отпора у било ком облику да се ово писмо користи, оно се не (свесно) занемарује. Просто је прешло у навику да се латиница користи за „све и свашта“. Да ли има бољег примера (на жалост) од Београда, Крагујевца, Новог Сада, Ниша... Процент заступљености ћирилице у овим градовима, па и мањим градовима у Србији је испод двадесет одсто, а негде и мање. Не постоји ни једна препрека, забрана у том смислу, за коришћење ћирилице, али нам изгледа латиница ушла у навику и лакша за комуникацију. То се нарочито односи на средства комуникације, где је искључиво заступљено латинично писмо, иако има техничких могућности за коришћење ћирилице - пре свега када су питању мобилни телефони, лаптопови, компјутери и томе слично.

Погледајмо друге земље, како штите своје писмо! Довољно је се осврнути само на нама братске и пријатељске земље и видети како држе до себе управо кроз свој језик и писмо које користе вековима. Русија и Бугарска нису уводиле никаква друга равноправна писма, нити се око тога водила дискусија. При томе правећи паралелу подсећамо да је и руски народ био у федералној држави (Совјетском Савезу), али се није одрицао своје ћирилице нити уводио неко друго писмо, односно писмо народа са којима су живели у тој федерацији. Бугарска, и данас као чланица Европске уније није одступила ни за педаљ у односу на своје писмо, нити је то чинила у прошлости. Најзад имамо имамо и пример Грчке, где многи странци (туристи) имају проблем код сналажења јер је већина натписа искључиво на грчком језику, који узгред скоро нико од нас не познаје. У скорије време се појављује све више натписа (тзв. двојезичних) углавном на грчком и енглеском језику како би омогућили туристима бољу комуникацију и информисаност док су тамо. Но, то није никако на штету грчког писма (алфабета), које је свуда присутно и доминантно. Мора се похвалити став Русије, Бугарске, Грчке и њихових народа, што не праве компромисе, по том питању и не уводе друго писмо да би се изашло другима у сусрет. Ми смо по том питању поклекли, педесетих година прошлог века, када смо оберучке прихватили латиницу као своје писмо у име братства и јединства и које нам се после обило о главу. У почетку је та латиница била условно речено равноправна, а после и доминантна. Но, као што можемо да видимо са пристојне временске дистанце, на трули компромис је пристала само Србија и Црна Гора. Могли би рећи трули компромис који је имао за циљ потирање ћирилице. Но тај компромис нису правили у Хрватској, Босни и Херцеговини, а о Словенији да не говоримо. Све ово је последица непромишљених одлука чије ћемо последице још дуго времена трпети, уз врло неизванан и тежак пут ка враћању ћирилице на оно место које је припада вековима.

Очување српског језика и писма представља истовремено и очување и развијање српског културног и бића. Тиме ћемо и Европи више припадати ако негујемо и очувамо богатство свог језика, посебно у закону. У том смислу и у Уставу Европске Уније, у преамбули повеље, у другом делу који садржи повељу о основним правима у Европској Унији, поред универзалних вредности (људско достојанство, слобода, једнакост, владавина права, солидарност) нарочито се истиче да Унија има за циљ да допринесе очувању и развоју ових заједничких вредности, али да у исто време очува културне разлике, традицију, национални идентитет. Посебно поштовање културних, религијских и лингвистичких разлика.⁵

У Уставу Србије⁶ је у члану 10. изричито предвиђено да је у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, а службена употреба других језика и писама уређује се законом на основу Устава. Сходно Уставу и наведеној одредби, а и важећем Закону о службеној употреби језика и писма⁷ у члану 1. је такође изричито наведено да је у Републици Србији у службеној употреби српски језик, као и ћирилично писмо, а латинично на начин утврђен овим законом. До пре неку годину у употреби је био назив „српско-хрватски језик“ и уместо да будемо прва држава која је вратила (обновила) свој вишевековни матерњи српски језик, ми смо то учили последњи.⁸ Друге државе, створене на тлу бивше СФРЈ су међу првим стварима које су урадиле управо одредиле свој језик и писмо (од којих неки до тада нису ни постојали) као један од симбола државности, посебности, националног идентитета, позивајући се на некакав историјски континуитет, а уједно и прекидајући са свим оним што их је везивало у некадашњој заједничкој држави.

Треба истаћи да и у Уставу Републике Српске⁹, у члану 7. ставу 1. је предвиђено да „Службени језици у Републици Српској су језик српског народа, језик бошњачког народа и језик хрватског народа. Службено писмо су ћирилица и латиница”. У ставу 2. истог члана се наводи да на подручју

5 Члан 82. Устава Европске Уније.

6 Устав Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006).

7 Закон о службеној употреби језика и писма је донесен још 23. јула 1991. године али је за више од 30 година постојања доживео више измена и допуна („Службени гласник Републике Србије“ бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101,2005, 30/2010, 47/2018 и 48/2018), због драстично измењених околности, која су уз ратна дешавања обухватала мењање граница, и која су ма како то парадоксално звучало имали за последицу и другачије поимања језика и писма – напомена М. М.

8 Парадокс је тим већи што те бивше државе – Југославије у којој је створен тај српско-хрватски језик није било више од две деценије, а и даље се тај назив користио и формално био у службеној употреби – напомена М. М.

9 Устав Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05).

где живе друге језичке групе у службеној употреби су и њихови језици и писма на начин одређен законом.

Међутим, уставне одредбе су једно, а животна реалност друго, па имамо ситуацију да се ћирилица све мање користи, а латинице све више узима маха. Тако долазимо до једног парадокса да ћирилица не само да није равноправна (а требала би да је доминатна) него се све више потискује и „уступа простор” латиници. Разлоге треба тражити, пре свега, у индиферентном односу надлежних државних органа на свим нивоима, али и немару културних и медијских институција односно средстава информисања. Због тога смо дошли у ситуацију да латиница као споредно писмо у Републици Србији постаје главно, а ћирилица као законом службено писмо постаје споредно и сваким даном „све мање службено”.

За такво поступање много је разлога, боље рећи много је изговора. Ни један није иоле озбиљан нити оправдавајући! Као што се да приметити наведени разлози за некоришћење ћирилице су површни, непромишљени и лишени минимума националне припадности српскоме народу. Тиме се свесно или несвесно постаје саучесник у губљењу (сатирању) српског националног идентитета. Свети Стефан Немања је на то опомињао још пре неколико векова: „Чедо моје боље је изгубити све битке и ратове него изгубити језик. Послије изгубљеног језика нема народа”.¹⁰ Ово важи и када је писмо које народ користи у питању. Да ли то желимо? Сви ћемо углас рећи одречно, али тако нећемо решити овај проблем, већ ћемо га решити поновним усвајањем и применом ћириличног писма као нечега што припада лично сваком од нас. Наша предност у односу на друге ће управо бити у томе што добро познајемо и латинично писмо.

Ништа боља ситуација није ни када је реч о судовима, општинама и другим државним органима. Ни они не поштују у потпуности законску одредбу о ћирилици као службеном (званичном) писму. Приметно је да судови и општине своје одлуке (пресуде, решења) и друге акте не доносе увек написане на ћириличном писму. Шта више често су написане латиничним писмом, али мало се ко на то осврће. Они којима су упућени те одлуке и на које се односи, а често су за њих од великог значаја, гледају пре свега шта је њихова садржина, а не којим писмом је написано. То је и разумљиво, али о овоме би требало пре свега да воде рачуна руководећи органи односно надлежни функционери тих државних установа. Овако остављено је запосленим лицима да у зависности од тога које писмо употребљавају (а и према сопственом нахођењу) да то писмо користе при изради судских односно општинских одлука и других писмена. Свакако да је право сваког запосленог, у државном органу, да користи писмо које жели. Међутим, у Републици Србији то право не могу да користе када обављају службени део посла односно имају обавезу

10 Завјештање Стефана Немање, *op. cit.*

да поштују већ поменути одредбу члана 1. Закона о службеној употреби језика и писма. Уосталом у овом закону је у члану 3. између осталог изричито наведено да се службеном употребом језика и писма (српски језик и ћирилично писмо – напомена М. М.). сматра нарочито усмено и писмено општеће органа и организација међусобно, као и са странкама, односно грађанима (став 1.) и у вођењу поступка за остваривање и заштиту права, дужности и одговорности грађана (став 2.). Када би и државни органи поштовали ове законске одредбе, онда би имали и „морално” право да врати свако писмено које је написано латиничним писмом, позивајући се на наведене одредбе поменутог закона, осим када је реч о територијалним јединицама локалне самоуправе где традиционално живе припадници националних мањина и где је у равноправној употреби њихов језик и писмо (члан 11.).¹¹

Донекле се могло оправдати овакво понашање државних органа у прошлости из два разлога. Прво, раније су се користиле класичне писаће машине. Као што је познато оне су у огромном броју биле на латиничном писму. Заиста се ретко могло наићи на писаћу машину са ћиричним тастатуром. Стога и не чуди што су скоро све одлуке из државних органа излазиле откуцане на латиници. Слична је била и ситуација и у време када су уведене електричне писаће машине. Но тада је код одређених машина, у зависности од модела, постојала и могућност да се користи тзв. ћирилична лезеза. Ако се и овај разлог могао узети као изговор за не коришћење ћирилице при изради одлука, онда свакако са увођењем компјутера у државне институције овај разлог постаје излишан. Свима је познато, који се иоле разумеју у компјутере, да сваки компјутер има могућност употребе ћирилице (као и других писама). Други разлог је тај што до доношења Закона о употреби језика и писма 1991. године није ни постојала законска обавеза судова, а ни других државних органа да службено користе ћирилично писмо. Након доношења овог закона није више било ни једног објективног (оправдавајућег) разлога који би могао да објасни понашање државних институција у погледу коришћења писма.

Наша земља је процесни законима последњих година настојала да усагласи те одредбе са наведеним уставним одредбама о језику и писму. Па тако нар. у Законику о кривичном поступку¹², у члану 11. је предвиђено да „У поступку су у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, а други језици и писма у службеној употреби су у складу са Уставом и законом.”¹³

11 У истом члану, у ставу 2. се каже и да „Јединице локалне самоуправе ће обавезно својим статутом увести у равноправну службену употребу језик и писмо националне мањине уколико проценат припадника те националне мањине у укупном броју становника на њеној територији достиже 15% према резултатима последњег пописа становништва...”

12 Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС“, 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, 35/19 и 27/21).

13 Више о овоме: Коментар Законика о кривичном поступку, аутори: Г. Илић, М. Мајић, С. Бељански, А. Трешњев, Београд, 2015:105-107.

Наведена одредба је јасна и разумљива, али је спорно како и колико се спроводи у пракси. Готово идентична одредба у вези употребе језика и писма је (у члану 6.) предвиђена и у Закону о парничном поступку¹⁴. Инертност, а понекад и незаинтересованост правосудних органа по овом питању је последица недостатка казних одредби за такво понашање. У Законнику о кривичном поступку нису предвиђене санкције, док се у Закону о службеној употреби језика и писма, у одељку VI који носи назив „Казнене одредбе” у члану 23. помиње се да ће новчаном казном од 20.000 до 1.000.000 динара казнити за привредни преступ предузеће, установа или друго правно лице које истакне односно испише фирму противно одредбама члана 20. овог закона.¹⁵ Као што видимо, о коришћењу ћириличног писма нема никаквих казних одредби, а када је реч о језику, казне су предвиђене искључиво у сфери привреде и када је реч о истицању и исписивању фирми.

Генерално посматрано, суд и друге државне институције не поштују доследно законске одредбе о употреби ћириличног писма. Стога се може поставити питање с којим правом се може тражити од других институција, предузећа, физичких лица да се обраћају у правном саобраћају на ћириличном писму. Такође судови и општински органи управе не могу институирати да се странке и друга лица у поступцима (кроз тужбе, жалбе и друге поднеске) обраћају на ћириличном писму, када се ни они сами добрим делом тога не придржавају. О овом питању би надлежне институције на највишем нивоу требало да заузме одређени став са инструкцијама о обавезној употреби ћириличног писма.

Узгред, треба напоменути и да је пре скоро две деценије, бивша Савезна скупштина на седници Већа грађана од 14. новембра 2002. године и на седници већа Република од 13. новембра 2002. године донела ДЕКЛАРАЦИЈУ О ЗАШТИТИ ЋИРИЛИЦЕ,¹⁶ као израз забринутости највиших државних органа за судбину ћирилице.

Овом декларацијом је констатовано запостављање ћириличног писма како у званичној тако и у свакодневној употреби иако се већинско становништво Србије и Црне Горе већ скоро десет векова служи овим писмом којим су исписивани документи и споменици, најзначајнији историјски списи, највреднија књижевна дела и све друго што представља суштински елемент националног идентитета Срба и Црногораца, њиховог заједничког живота, традиције и повезивања”.¹⁷

14 Закон о парничном поступку („Службени гласник РС”, бр 72/11, 49/13, 74/13, 55/14, 87/18 и 18/20).

15 У члану 20. је предвиђено да фирма предузећа, установе и другог правног лица испише се на српском језику и на језику националних мањина који је у службеној употреби у општини у којој је седиште тог субјекта.

16 Ова декларација је објављена у Службеном листу Савезне Републике Југославије број 61 од 15. новембра 2002. године.

17 Део текста из декларације.

У вишедеценијском сивилу у којем се налазе наш језик и писмо, последњих дана су задобили и нови ударац. Изгледа да досадашње затирање није било довољна опомена, него је настављено најновијим одбијањем Закона о заштити језика и писма од стране Секретаријата за законодавство. Предлог овог Закона написан је још 2017. године, а ових дана је одбијен са „образложењем” да исти није добар, а потом и да нам уопште није ни потребан закон који би заштитио национално писмо, већ да ће тај посао радити стратегија културе. За оваква образложења, сваки коментар је сувишан, али истичемо да су истакнути лингвисти оценили да је тај поступак пример државне небриге, незнања, ароганције и игнорисања струке када су посредни идентитетска питања.¹⁸ На жалост, овакав закон ће изгледа морати чекати неко друго време, да би код одговорних појединаца у међувремену сазрела свест о његовој нужности или да уместо таквих појединаца дођу неки други који ће бити свесни у каквом су проблему наш језик и писмо, па сходно томе подржати овакав Закон као основу идентитета нашег народа.

Јасно је да ћирилица и данас наилази на препреке и опструкције у њеном функционисању и поред њених вишевековних заслуга током векова. Тужно је што те препреке као што видимо долазе и изнутра, од појединаца и група којима из ког зна којих разлога не треба ћирилица. Да ли је у овом случају у питању страни фактор, који је одавно присутан на нашим просторима и који је по правилу недобронамеран, тешко је рећи. Такође, тешко је рећи да ли су у питању неки унутрашњи фактори који на ћирилицу гледају као на нешто анахроно и превазиђено или је пак и једно и друго. Но, како год било, на нама је да свим правно дозвољеним средствима, за које имамо моралну обавезу и покриће да се боримо да вратимо ћирилицу на место које је вековима припадало на овим просторима.

ЗАКЉУЧАК

Овај чланак не треба схватити као апел против латиничног писма, нити је намера аутора да се употреба овог писма забрани или ограничи. Превасходни циљ јесте да латинично писмо на просторима где живи српски народ не може бити примарно, него да се користи искључиво на начин како је предвиђено Уставом Србије, као и важећим Законом о службеној употреби језика и писма у Републици Србији. Одривање од сопственог писма (ћириличног) је знак одсутства свести о потреби неговања сопствених културних вредности, чувања националног идентитета и његових обележја. Оно такође указује и погрешно схватање да ће нас удаљавање од себе самих приближити другима.

18 О томе више: „Игноришу стручњаке, не хају за ћирилицу” од 02.04.2021. године и „Држави не треба закон о ћирилицу” од 03.04.2021. године, аутора Љ. Бегенишић.

Треба се присетити и речи нашег књижевника Лазе М. Костића да „са појавом ћирилице, Срби су културно настали, са њеним одрицањем они би културно нестали. Престали би да егзистирају као самостална нација, самостални културни индивидуалитет.” Уколико будемо наставили по старом када је реч о овом питању постаћемо и бићемо *НАРОД БЕЗ ИДЕНТИТЕТА И ДРЖАВА БЕЗ АУТОРИТЕТА*. Неће нам помоћи ни закони о ћирилици или не у довољној и пожељној мери, ако ми само не променимо своју свест о томе. Само на тај начин можемо да исправимо грешке из не тако давне прошлости (из друге половине 20. века), и да извучемо поуке да не треба ни за какве циљеве, идеале, државне заједнице и слично одрицати се ћирилице.

ЛИТЕРАТУРА

- Бегенишић 2021: Љиљана Бегенишић. „Игноришу стручњаке, не хају за ћирилицу” Вечерње новости, 02.април, 4. од 03.04.2021. године, аутора Љ. Б.
- Бегенишић 2021: Љиљана Бегенишић. „Држави не треба закон о ћирилици” Вечерње новости, 03.април, 4.
- Богишић 1998: Валтазар Богишић. Општи имовински законик за Књажевину Црну Гору и изабрана дјела, Подгорица-Београд.
- Завјештање Стефана Немање, Завјештање језика, Речи Стефана Немање, оца Симеона изговорене на самртној постељи, које је записао његов најмлађи син Растко-Свети Сава.
- Илић, Мајић, Бељански, Трешњев 2015: Горан Илић, Миодраг Мајић, Слободан Бељански, Александар Трешњев, Коментар Законика о кривичном поступку, Београд.
- Закон о службеној употреби језика и писма („Службени гласник Републике Србије“ бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101, 2005, 30, 2010, 47/2018 и 48/2018)
- Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС“, 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, 35/19 и 27/21).
- Закон о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр 72/11, 49/13, 74/13, 55/14, 87/18 и 18/20).
- Службени лист Савезне Републике Југославије бр. 61. од 15. новембра 2002. године.
- Устав Европске Уније.
- Устав Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006.)
- Устав Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05).

Marko M. MILOVIĆ

NEGLECT OF CYRILLIC AND ITS CONTINUED SURVIVAL

SUMMARY

Ultimately, this article should not be taken as an appeal against a Latin letter, nor should the author's intention to ban or restrict the use of this letter. The main goal is that the Latin letter in the areas where the Serbian people live cannot be primary, but should be used only as required by the Serbian Constitution, as well as the still applicable Law on the Official Use of Languages and Letters in the Republic of Serbia. Giving up your own letter (Cyrillic) is a sign of the lack of awareness of the need to nurture its own cultural values, preserve national identity and its characteristics. It also points to a lower-value complex and a misconception that moving away from ourselves will bring us closer to others. One should also remember the words of our writer Laze M. Kostić that "with the emergence of Cyrillic, Serbs were culturally created, with its renunciation they would culturally disappear. They would cease to exist as an independent nation, an independent cultural individuality". Neither will the laws of Cyrillic or not sufficiently and desirably, unless we just change our awareness of it. Only in this way can we correct the mistakes of the not-so-distant past (from the second half of the 20th century), and learn the not to give up Cyrillic for any purposes, ideals, possibly future state unions and the aforementioned brotherhood and unity.

Key words: Cyrillic letter, Serbian language, Serbian people, state bodies.